

الله أكبر
الله أكبر
الله أكبر

سمانه نظمی^۱

چکیده:

حجاب در لغت به معنی پرده، مانع و پوشش و در اصطلاح به حفظ شرم و حیای زن و مرد با چشم فرو بستن از نگاه به نامحرم و پوشاندن اندام زن به گونه ای که برجستگی های اندامش نمایان نباشد و نیز حایلی است که مشارکت زن و مرد را همراه با حفظ وقار و احترام ممکن می سازد و همچنین پرهیز مردان از آراستگی که به شخصیت مردانگی آنان لطمه ای وارد می کند، و حجاب از جمله اموری است که در شرایع پیش از اسلام چون یهود و مسیحیت و در میان مللی چون هند، روم، یونان، ایران و عربستان وجود داشته است و از جمله تأسیسات دین اسلام به شمار نمی رود، با این حال شریعت اسلام برای اصلاح وضعیت زمان ظهور خود، احکامی را وضع نمود، تا با آنان صلاح و رستگاری دنیا و آخرت آنها تأمین شود. هدف و فلسفه ی وجوب حجاب اسلامی، ایجاد تزکیه نفس، طهارت و عفت و پاکدامنی در بین افراد جامعه، و ایجاد صلاح و پیشگیری از فساد است. از دستاوردهای این پژوهش بررسی آیاتی از قرآن از جمله آیه ی ۳۱ سوره نور که زنها را به پوشش اسلامی در برابر نامحرم دعوت میکند و همچنین آیه ی ۵۹ سوره احزاب که بحث عفاف را مطرح می کند به نوعی که می توان حجاب را امری ظاهری دانست که از عفاف و پاکدامنی زن که در درون و فطرت او بوده نشأت گرفته است. و دستاورد دیگر این که رعایت حجاب موجب آرامش روانی و استحکام خانواده و حفظ ارزش زن و... میشود و راه های مقابله بابتی حجابی و بدحجابی، همچون شیوه های ترویج فرهنگ حجاب در جامعه مثل تقویت ایمان و اعتقاد دینی و موظف ساختن نهادها و سازمانهای دولتی برای حفظ حجاب و.. میباشد جمع آوری مطالب در این مقاله به روش کتابخانه ای و تدوین آن به روش توصیفی-تحلیلی میباشد.

کلید واژه: قرآن کریم، حجاب، عفاف، پوشش، جامعه ی اسلامی، بدحجابی

^۱ گردآورنده دانش آموخته سطح ۲ حوزه علمیه امام خمینی (ره)

مسأله حجاب که یک دستور دینی است از مسائل مهم و کلیدی جامعه ماست و با بسیاری از مسائل پیوند خورده و دارای ابعاد سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی شده است. این مسأله از آن جهت که خطابش با زنان است، به نیمی از جمعیت جامعه مربوط است و از آن جهت که تنظیم روابط زن و مرد نقش دارد، به همه افراد جامعه مربوط می‌شود. این حکم الهی که به زن دستور می‌دهد در برخورد با مرد و در پوشش خود حدودی را رعایت کند، همواره به عنوان یک مسأله جنجالی و پرهیاهو در بین طرفداران و مخالفین حجاب در داخل و خارج از کشور مطرح بوده است چون مانع ورود اغیار و بیگانگان در یک حریم و محیط خاص می‌گردد. حجاب از آن جهت ضرورت دارد که پاسبان، محافظ و هادی برای زنان است؛ حجاب حریم خصوصی را مستحکم می‌کند به این معنا دزدان حرمت‌ها نمی‌توانند به عفاف زنان تجاوز کنند. چنانچه هر دستی را از گنجینه‌های بانوان کوتاه می‌کند؛ الماسی که در یک بوتیک بزرگ محافظت می‌شود و دسترسی به آن کار محال است؛ با این نگاه به حجاب، هیچگاه حجاب اجباری نمی‌شود؛ حجاب زیباست هدیه‌ای که آنقدر گرانبایه است که خداوند چند آیه از قرآن کتاب آسمانی را به آن اختصاص داده است و این مهم تنها یک معنا دارد که زنان در پیشگاه خداوند صاحب مقام والایی هستند و در صورتی که به دستورات الهی عمل کنند بهترین جایگاه‌ها را از آن خود خواهند کرد؛ جامعه‌ای که در آن حجاب و عفاف رعایت نشود دچار گناه و معصیت و در نهایت عذاب الهی خواهد شد، هدف از پرداختن به مسئله حجاب مصونیت و آرامش زن، سلامت و زیبایی، کاهش مفاسد و... می‌باشد، در مورد پیشینه این تحقیق؛ مقاله حجاب در آیات و روایات و آثار آن در جامعه اسلامی^۱ و مقاله تاریخچه حجاب در اسلام^۲ و... نوشته شده است. و جمع آوری مطالب در این مقاله به روش کتابخانه‌ای و تدوین آن به روش توصیفی-تحلیلی می‌باشد.

^۱ ایمان ضیاء جلدی و حمیدرضا پیرهام مهر - گروه حقوق، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه زابل

^۲ نویسنده: اسدالله جمشیدی در جه علمی: علمی-پژوهشی حوزوی

مفهوم لغوی حجاب

حجاب در لغت به معنای مانع، پرده و پوشش آمده است. استعمال این کلمه، بیشتر به معنی پرده است. این کلمه از آن جهت مفهوم پوشش می دهد که پرده وسیله پوشش است. ولی هر پوششی حجاب نیست؛ بلکه آن پوشش حجاب نامیده می شود که از طریق پشت پرده واقع شدن صورت گیرد.

شهید مطهری نتیجه لغوی این واژه را چنین بیان می کند: "کلمه حجاب؛ هم به معنی پوشیدن است و هم به معنی پرده و حاجب، بیشتر استعمال به معنی پرده است. این کلمه از آن جهت مفهوم پوشش می دهد که پرده، وسیله ی پوشش است. و شاید بتوان گفت که به حسب اصل لغت هر پوشش حجاب نیست. به آن پوششی حجاب گفته می شود که از طریق پشت پرده واقع شدن صورت گیرد." ^۱ همچنین شهید مطهری می فرماید: در قرآن کریم در داستان سلیمان (ع) غروب خورشید را این طور توصیف می کند: «حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ» ^۲: «هنگام نماز گذشت و خورشید در حجاب ظلمت شد.» ^۳ یعنی تا آن وقت که خورشید در پشت پرده مخفی شد.

تعبیر حجاب با همین معنا در سوره مبارکه شوری «وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا...» ^۴: و هیچ بشری را نرسد که خدا با او سخن گوید جز از راه وحی یا از فراسوی حجابی یا فرستاده ای...

و نیز در سوره مبارکه احزاب «...وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ...» ^۵: (و چون از زنان پیامبر چیزی خواستید از پشت پرده از آنان بخواهید...) به کار برده شده است ^۶.

مفهوم اصطلاحی حجاب

این واژه در فقه به معنای لغوی خود، که همان پرده حال میان دو چیز باشد به کار رفته و معنای جدید برای آن ایجاد نشده بود. در دوران متاخر این واژه معنای اصطلاحی خاصی پیدا

^۱ مطهری، مرتضی-مسئله حجاب-ص ۷۲

^۲ سوره ی ص -آیه ۳۲

^۳ - مطهری، مرتضی-مسئله حجاب-ص ۶۷

^۴ سوره شوری: آیه ۵۱

^۵ سوره احزاب آیه ۵۳

^۶ نصیرزاده، قاسم- زن، بصیرت، حجاب- ص ۱۱

کرده و به پوشش خاص زنان اطلاق شده است. شهید مطهری در این باره می فرماید: استعمال کلمه حجاب در پوشش زن اصطلاح نسبتاً جدیدی است. در قدیم و مخصوصاً در اصطلاح فقها کلمه "ستر" که به معنی پوشش است به کار می رفته است. فقها چه در "کتاب الصلاة" و چه در "کتاب النکاح" که متعرض این مطلب شده اند کلمه "ستر" را به کار برده اند؛ نه کلمه حجاب را.^۱

بهتر این بود که این کلمه عوض نمی شد و ما همیشه همان کلمه پوشش را به کار می بردیم؛ زیرا چنان که گفتیم معنی شایع لغت حجاب پرده است و اگر در مورد پوشش به کار برده می شود به اعتبار پشت پرده واقع شدن زن است، و همین امر موجب شده که عده زیادی گمان کنند اسلام خواسته است زن همیشه پشت پرده و در خانه محبوس باشد و بیرون نرود.

پوشش زن در اسلام این است که زن در معاشرت خود با مردان بدن خود را بپوشاند و به جلوه گری و خود نمایی نپردازد و آیات مربوطه، همین معنی را ذکر می کند و فتوای فقها هم موید همین مطلب است. در آیات مربوطه، لغت حجاب به کار نرفته است. آیاتی که در این باره هست چه در سوره مبارکه نور و چه در سوره مبارکه احزاب، حدود پوشش و تماس های زن و مرد را ذکر کرده است بدون آن که کلمه حجاب را به کار برده باشد. آیه ای که در آن کلمه حجاب به کار رفته است مربوط است به زنان پیغمبر اسلام.

معنای اصطلاحی جدید این واژه عبارت است از پوشش که زن در برابر نا محرمان باید استفاده کند و از جلوه گری و خود نمایی پرهیزد. تردیدی نیست که حجاب در این اندازه یکی از احکام مشترک ادیان ابراهیمی و از احکام ضروری اسلام بوده و همه طوایف اسلامی بر آن اتفاق نظر دارند. پشت پرده قرار گرفتن زن دستاویزی برای مخالفان حجاب شده است و آن را مصداق عدم آزادی زن می دانند. این موضوع یک امر ترجیحی است و قرآن کریم هر چیزی را که به عفاف نزدیک تر باشد مورد توجه قرار داده است.

تازمانی که ضرورت ایجاب نکند پرده نشین بودن بهتر و مطلوب تر است و این موضوع هیچ منافاتی با آزادی و حضور زن در اجتماع ندارد. سیره حضرت زهرا (س) موید همین معناست. ایشان زمانی که ضرورت ایجاب کرد برای دفاع از حق، به سوی مسجد شتافتند و در حضور جمع

^۱ مطهری، مرتضی-مسئله حجاب-ص ۶۸

هر چیزی که باعث سستی روابط زوجین و دلسردی آنان گردد به حال زندگی خانوادگی زیانمند است و باید با آن مبارزه کرد. اختصاص یافتن استمتاعات والتذاذهای جنسی به محیط خانوادگی و در کادر ازدواج مشروع، پیوند زن و شوهری را محکم می‌سازد و موجب اتصال زوجین به یک دیگر می‌شود.

۳- استواری اجتماع

کشانیدن تمتعات جنسی از محیط خانه به اجتماع، نیروی کار و فعالیت اجتماع را ضعیف می‌کند. برعکس آنچه که مخالفین حجاب خرده‌گیری کرده‌اند: «حجاب موجب فلج کردن نیروی نیمی از افراد اجتماع است» بی‌حجابی و ترویج روابط آزاد جنسی موجب فلج کردن نیروی اجتماع است. آنچه موجب فلج کردن نیروی زن و حبس استعدادهای اوست حجاب به صورت زندانی کردن زن و محروم ساختن او از فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی و اقتصادی است و در اسلام چنین چیزی وجود ندارد. اسلام نه می‌گوید که زن از خانه بیرون نرود و نه می‌گوید حق تحصیل علم و دانش ندارد بلکه علم و دانش را فریضه مشترک زن و مرد دانسته است - و نه فعالیت اقتصادی خاصی را برای زن تحریم می‌کند اسلام هرگز نمی‌خواهد زن بیکار و بی‌کار بنشیند و وجودی عاطل و باطل بارآید. پوشاندن بدن به استثنای وجه و کفین مانع هیچ گونه فعالیت فرهنگی یا اجتماعی یا اقتصادی نیست. آنچه موجب فلج کردن نیروی اجتماع است آلوده کردن محیط کار به لذت جویی‌های شهوانی است.

۴- ارزش و احترام زن

مرد به طور قطع از نظر جسمانی بر زن تفوق دارد. از نظر مغز و فکر نیز تفوق مرد لا اقل قابل بحث است. زن در این دو جبهه در برابر مرد قدرت مقاومت ندارد. ولی زن از طریق عاطفی و قلبی همیشه تفوق خود را بر مرد ثابت کرده است. حریم نگه داشتن زن میان خود و مرد یکی از وسایل مرموزی بوده است که زن برای حفظ مقام و موقع خود در برابر مرد از آن استفاده کرده است. اسلام زن را تشویق کرده است که از این وسیله استفاده کند اسلام مخصوصاً تأکید کرده است

که زن هر اندازه متین تر و باوقار تر و غفیف تر حرکت کند و خود را در معرض نمایش برای مرد نگذارد بر احترامش افزوده می شود.^۱

راه های مقابله با بی حجابی و ترویج فرهنگ حجاب در جامعه

اسلام به عنوان کاملترین دین الهی، جز سعادت انسانها هدف دیگری ندارد، و سعادت جز در پیروی از دستورات الهی حاصل نمی شود. زن و مرد مسلمان با حفظ حجاب و پوشش مناسب راه تعالی و تکامل را بسیار سریع طی خواهند نمود و با رعایت سایر دستورات پروردگار به بالا ترین مقامات الهی خواهند رسید. بنابر این پوشش و حجاب یک دیدگاه و نظریه نمادین و سمبلیک نیست که فقط در مقام نظری و تئوری مطرح شود، بلکه یک برنامه و دستور عملی و سازنده است. پس باید راه ها و شیوه های عملی برای مقابله با بی حجابی و ترویج فرهنگ عفاف در جامعه پیش بینی شود. آن راه ها عبارتند از:

۱- تقویت ایمان و اعتقاد دینی: در زنان مسلمان باید باور استوار ایمان عمیق ایجاد شود. زنی که دل به حق داده و اندیشه به خدا سپرده و فرجام زندگی دنیوی اش را پذیرفته، چطور حاضر می شود خود آرایی و خود نمایی کند و خود را در معرض دیدهای آلوده قرار دهد، و زمینه های تلذذ دیگران و فساد آفرینی را به وجود آورد. بنابراین اولین گام و حرکت اصولی در مقابله با بی حجابی و تروج فرهنگ حجاب آشنایی کامل با دین و تقویت اعتقادات اسلامی در بین افراد جامعه، علی الخصوص بانوان محترم می باشد. اگر ما دین و ایمان را به معنای واقعی آن در بانوان مستحکم نماییم، دیگر مشکلی تحت عنوان بد حجابی و بی حجابی در جامعه ی اسلامی نخواهیم داشت.^۲

۱- ایجاد حساسیت در بین تمامی نهاد ها، مراجع مسول و عموم مردم، چرا که گسترش عفاف و حجاب وظیفه ای همگانی است و تنها وظیفه ی یک نهاد خاص و حتی دولت قلمداد نشده بایستی با اهتمام جدی از سوی همگان حمایت شود. از این رو کلیه ی رسانه ها و تریبون های تبلیغی باید به نفع این اقدام فرهنگ سازی نمایند. اقدامی که خوشبختانه رهبری و مراجع در آن پیشگام بوده اند.

۱ - مطهری - مرتضی - مسئله حجاب، ص ۷۶

۲ - ماهنامه تربیت، شماره ۱، ص ۳۹

۳- موظف ساختن سازمان های دولتی ومراکز آموزشی به فرهنگ سازی ونظارت وهدايت برجامعه به نفع عفاف وحجاب به دور ازهرگونه مصلحت جویی وملاحظه کاری ودرعین حال حفظ حرمت ها وحيثيت افراد.

۴- احیای فرهنگ امر به معروف ونهی ازمنکر و فراهم ساختن سازوکارها و حماقت های قانونی ازآمران به معروف ناهیان ازمنکر که نظارت همگانی رابرای ترویج ارزش های دینی وملی وپیشگیری ازاشاعه ضد ارزش های وارداتی وانحرافی فراهم آورد.

۵- فراهم ساختن زمینه آشنایی خانواده ها وجوانان به احکام شرعی وهمچنین معرفی مصادیق حجاب وعفاف وبد حجابی ونقض عفت که گاهی به دليل عدم آشنایی ،برخی لباس هاوآرایش ها که حتی درتعريف فرهنگ غربی هم لباس وآرایش سکس نامیده می شود،ازسوی اعضای جامعه ی اسلامی ایرانی مورد تقلید واستفاده قرار نگیرد.

۶- تشویق والزام تولید کنندگان پوشاک ولباس به ارائه ورعايت الگوهای مناسب ودرعین حال متنوع،زیبا،متناسب بانياز روز که درعین حال باشئون دینی .ملی ما هماهنگ باشد.

۷- برخورد قاطع با مروجین فساد،وبی بندوباری ونقض کنندگان عفت عمومی در قالب طرح های هدفمند،مدبرانه که شرایط بروز فضایل وچیرگی برناهنجاریهاورفتاربرخاسته از شهوات جنس رافراهم آورد^۱.

نتیجه گیری:

ما در مقاله ضرورت حجاب از دیدگاه آیات و روایات برای برداشتن گامی استوار در مسیر این امر مهم با بیان مفهوم لغوی و اصطلاحی حجاب ،در قدم اول سعی کردیم ابتدا با معانی و مفاهیم حجاب خوب آشنا شویم،وبه دنبال آن با پرداختن به تاریخچه حجاب متوجه شدیم که بنابر گواهی متون تاریخی،در اکثر قریب به اتفاق ملّت هاوآیین های جهان،حجاب دربین زنان معمول بوده است؛و مهمترین قسمت مقاله ،که ضرورت حجاب از نظر قرآن میباشد و متوجه میشویم

^۱ - ماهنامه هدایت،شماره ۱۰۴،ص۳۹

حجاب در کلام الله مجید در سوره های نور و احزاب به صراحت و وضوح تبیین شده است ، و ،
حجاب زن مسلمان به فتوای همه ی مراجع معروف تقلید در این زمان یکی از ضروریات دین
است، و به دنبال آن نظر معصومین (علیهم السلام) در مورد حجاب را بررسی کردیم که آن بزرگواران هم
سفارش فراوانی به حجاب ؛ بخصوص در بانوان کرده اند، که ضرورت داشتن حجاب از آن برداشت
میشود؛ در ادامه با بیان نمودن فلسفه حجاب از جمله؛ آیه ۵۹ سوره احزاب که لزوم حجاب را
بازگو میکند و فلسفه ای که استاد مطهری از حجاب بیان میکنند و و تفکیکی که در اسلام
صورت گرفته و ثمرات آن مانند استواری اجتماع و استحکام پیوند خانواده و... و همچنین راه
های مقابله با بی حجابی و ترویج فرهنگ حجاب در جامعه، همانند تقویت ایمان و اعتقاد دینی و
ایجاد حساسیت در تمامی نهادها برای حفظ حجاب و عفاف، امیدواریم توانسته باشیم آگاهی
های لازم هرچند خیلی کوچک در اختیار مخاطبان قرار داده باشیم. حجاب تضمین کننده
سلامت جامعه و مصونیت آن در برابر حيله های شیطانی و تهاجم فرهنگی است.

عفت سرآمد هر خوبی است

حضرت علی (ع)

ومن ... التوفیق

- ۱- قرآن کریم
- ۲- بابایی، احمدعلی (۱۳۸۲) برگزیده تفسیر نمونه، تهران: دار الکتب الاسلامیه.
- ۳- رشیدی، حسین (۱۳۸۵) حریم حفاف، تهران: انتشارات رازبان.
- ۴- ره توشه راهیان نور - دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم - معاونت فرهنگی و تبلیغی - شماره ۷۲- انتشارات آیه حیات- چاپ اول- ۱۳۸۶
- ۵- تیلا -عباس- زن در ایینه تاریخ- انتشارات صاحب اثر- ۱۳۷۱
- ۶- -- ماجرا جو، محسن- نیازها و حجاب دختران و زنان - انتشارات لاهوت- چاپ دوم- ۱۳۸۴
- ۷- ماهنامه پرورشی تربیت، وزارت آموزش و پرورش - شماره ۱- سال هجدهم- مهر ۱۳۸۱
- ۸- مطهری، مرتضی - مسئله حجاب- انتشارات صدرا- چاپ هشتاد و دوم- ۱۳۸۸
- ۹- نجفی خمینی، محمدجواد تفسیر آسان، تهران: انتشارات اسلامیه. ۱۳۹۸
- ۱۰- نصیرزاده، قاسم - زن، بصیرت، حجاب- انتشارات اکرام- چاپ اول- ۱۳۸۹